

۱۳۸۰-۸

وضعیت فقهی و حقوقی
کودکان حاصل از
تلقیح مصنوعی، شبهه و زنا

مؤلفان:

حجت الاسلام دکتر محمد مهدی کریمی نیا
سپیده امینی

مجمع علمی و فرهنگی مجد

سرشناسه	:	کریمی نیا، محمد مهدی،
عنوان و نام پدیدآور	:	وضعیت فقهی و حقوقی کودکان حاصل از تلقیح مصنوعی، شبهه و زنا / محمد مهدی کریمی نیا و سمیه امینی.
مشخصات نشر	:	تهران: مجد، ۱۳۹۵.
شابک	:	۹۷۸-۶۰۰-۱۹۳-۶۱۷-۳
وضعیت فهرست نویسی	:	فیا
موضوع	:	والدین و کودک (حقوق)
موضوع	:	تلقیح مصنوعی انسان (فقه)
موضوع	:	زنا (فقه)
موضوع	:	حرام زادی (فقه)
موضوع	:	نسب شناسی -- جنبه های مذهبی -- اسلام
نام افزوده	:	امینی، سمیه،
رده بندی کلاس	:	۱۳۹۵ ۶۰۴/۴/۲۵۳ BP
رده بندی دیسی	:	۲۹۷/۶۴۴
شماره کتابشناسی ملی	:	۴۲۰۲۱۲

هرگونه تکثیر کامل یا قسمتی از کتاب بدون اجازه پدیدآورنده، یا ناشر خلاف قانون، شرع و اخلاق است. موارد تخلف را به دفتر مرکزی «مجد» گزارش فرمایید.

وضعیت فقهی و حقوقی کودکان حاصل از تلقیح مصنوعی، شبهه و زنا

مؤلفان: دکتر محمد مهدی کریمی نیا، سمیه امینی

انتشارات مجد

چاپ اول: ۱۳۹۵

حق چاپ محفوظ و منحصر «مجد» است

دفتر مرکزی:

تهران، میدان انقلاب، تقاطع خیابان وحید نظری و ۱۲ فروردین پلاک ۱۰۸

تلفن و دورنگار: ۶۶۴۹۵۰۳۴ - ۶۶۴۰۹۴۲۲ - ۶۶۴۰۳۸۶

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۱۹۳-۶۱۷-۳

ISBN: 978-600-193-617-3

شعبه فروردین: خیابان ۱۲ فروردین، مقابل تعزیرات، پلاک ۲۸۳، طبقه دوم، تلفن: ۶۶۴۹۰۰۱۸

شعبه اردیبهشت: خیابان اردیبهشت (منیری جاوید)، تقاطع شهدای ژاندارمری، پلاک ۵۷، تلفن: ۶۶۴۸۶۸۷۴

www.majdlaw.ir

E-mail: majdlaw92@gmail.com

سیستم اشتراک پذیری «مجد»:

ارسال پیامک حاوی نام و نام خانوادگی و شغل (در صورت تمایل) به شماره ۰۲۱۶۶۴۹۰۹۹۸

فصلنامه حقوقی مجد با ارائه مقالات اساتید مبرز حقوق کشور بطور منظم منتشر می شود.

فهرست مطالب

۷	 پیشگفتار
۹	 مقدمه
۱۳	 خلاصه اول: کلیات
۱۵	 مبحث اول: تعاریف لغوی و اصطلاحی
۱۵	 گفتار اول: تلقیح مصنوعی
۱۶	 گفتار دوم: ولد شبهه
۱۷	 گفتار سوم: نسب و ملازمت
۱۸	 گفتار چهارم: آثار نسب
۲۰	 گفتار پنجم: فقه
۲۱	 گفتار ششم: حقوق
۲۱	 گفتار هفتم: نکاح
۲۳	 مبحث دوم: تاریخچه بحث
۲۳	 گفتار اول: تاریخچه فقهی بحث
۲۶	 گفتار سوم: تاریخچه حقوقی بحث
۲۸	 مبحث سوم: انواع و اقسام نسب و تلقیح مصنوعی

فصل دوم: آثار فقهی و حقوقی نسب ناشی از تلقیح مصنوعی

۳۹	 شبهه
۴۱	 مبحث اول: آثار فقهی و حقوقی نسب ناشی از تلقیح مصنوعی
۴۱	 گفتار اول: آثار فقهی نسب ناشی از تلقیح مصنوعی
۴۱	 بند اول: حکم تکلیفی
۷۱	 بند دوم: حکم وضعی
۱۰۶	 گفتار دوم: آثار حقوقی نسب ناشی از تلقیح مصنوعی
۱۱۲	 مبحث دوم: آثار فقهی و حقوقی نسب ناشی از ولد شبهه

۶ □ کوکان حاصل از تلقیح مصنوعی، شبهه و زنا

۱۱۲	گفتار اول: آثار فقهی نسب ناشی از ولد شبهه
۱۱۲	بند اول: حکم تکلیفی نسب ناشی از شبهه
۱۱۴	بند دوم: حکم وضعی نسب ناشی از شبهه
۱۱۷	گفتار دوم: آثار حقوقی نسب ناشی از ولد شبهه
۱۲۱	فصل سوم: آثار فقهی و حقوقی نسب ناشی از زنا
۱۲۳	گفتار اول: آثار فقهی نسب ناشی از زنا
۱۲۳	بند اول: حکم تکلیفی
۱۲۷	بند دوم: حکم وضعی
۱۳۴	گفتار دوم: آثار حقوقی نسب ناشی از زنا
۱۴۵	نتیجه گیری
۱۴۹	فهرست منابع

پیشگفتار

نسب به معنای قرابت و خویشاوندی می‌باشد، که دارای انواع مختلفی است؛ یا از طریق نکاح شرعی حاصل شده است که نوع طبیعی و معمول نسب می‌باشد، و یا از راهی جزء نکاح شرعی ایجاد شده است مانند: شبهه، زنا، تلقیح مصنوعی که هر کدام از این موارد در جایگاه خود دارای برخی یا همه ی آثار فقهی - حقوقی نسب می‌باشند. نسب ناشی از شبهه و زنا در عصر معصومین (ع.ج.م.ا.ع) نیز وجود داشته است و آیات و روایاتی که مرتبط با این مسأله باشد به چشم می‌خورد، و می‌توان از طریق آیات و روایات حد و مرز مسأله را شناسایی کرد اما تلقیح مصنوعی نسبی می‌باشد که تقریباً تازه پا به میدان گذاشته است. تلقیح صناعی دارای انواع مختلفی مانند همولوگ و هترولوگ می‌باشد که هر کدام از این نوع، خود نوع‌های مختلفی را در بر می‌گیرد. از میان این انواع، فرزند متولد شده از همولوگ، از نظر حکم تکلیفی و وضعی، مشکلی پیش‌رو ندارد چون از اسپرم و تخمک زوجین استفاده شده است. اما در روش هترولوگ که خود دارای اسامی مختلفی است، چون پای فرد بیگانه (غیر از زوجین) به میان می‌آید پس به طبع آن حکم تکلیفی و وضعی آن‌ها مورد بحث و نظر فقها قرار می‌گیرد. در این اثر تلاش شد تا با استنباط فقهی و حقوقی کودکانی که از راه تلقیح و شبهه و زنا متولد میشوند را در کنار هم مورد بررسی قرار دهد. و از آنجایی که امروزه تلقیح مصنوعی راه جدیدی برای کسانی که نمی‌توانند از راه طبیعی صاحب فرزند شوند، می‌باشد پس بر خود لازم دیدم که حق و حقوق این فرزندان پیرنگ تر مورد بررسی قرار گیرد. تلقیح مصنوعی همان طور که اشاره شد موضوع جدیدی می‌باشد که در آیات و روایات چیزی که مستقیم به آن اشاره شود به چشم نمی‌خورد و دست یابی به منابعی که بتوان تمام جوانب آن را مورد بررسی قرار داد کار دشواری بود، که

۸ □ کوکان حاصل از تلقیح مصنوعی، شبهه و زنا

شکر خدا در حد توان بنده سعی شد که انجام شود، گرچه تحقیق در این زمینه بسیار گسترده می باشد .

در اینجا لازم می دانم که از زحمات بی دریغ پدر و مادر عزیز و مهربانم که همیشه سختی ها را به جان خریدن تا بنده در راه علم و پژوهش قدم بردارم، و هم چنین همسر مهربانم که با صبر خود بنده را در راه علم یاری نمودند، تشکر کنم؛ و پاداش معنوی این اثر را به پدر و مادر عزیزم (جناب آقای بهمن امینی و سرکار خانم احمدی) و همسر مهربانم (آقای مهدی نورمحمدی) تقدیم می کنم.

ایده این کتاب به ان شاءالله خداوند متعال به حرمت اهل بیت عصمت و طهارت علیه السلام این کتاب را برای محققین بزرگوار مثمرتر قرار دهد و ذخیره ای برای تمام امت آخرت گردد .

من الله التوفیق

سمیه امینی

مقدمه

نسب موجود یا از طریق نکاح شرعی می‌باشند که نوع طبیعی و معمول آن است که در آیات و روایات به آن اشاره شده است، اما در این میان نوعی دیگر در نسب به چشم می‌خورد که از راه نکاح شرعی ایجاد نشده است؛ مانند: «شبهه، زنا، تسبیح مدّ نوعی». نسبی که از راه نکاح شرعی می‌باشد، آثار فقهی و حقوقی نسب؛ مانند: ارث، نفقه، حضانت، ولایت، دیه، قصاص و غیره را دارا می‌باشد و اما نسبی که خرج از نکاح شرعی هستند، نمی‌توان به راحتی آثار نسب را شامل حال آن‌ها دانست. از این جهت، برای این که محدوده آثار فقهی و حقوقی نسب (ارث، نفقه، حضانت، دیه، قصاص و ...) را نسبت به فرزندان حاصل از شبهه، زنا و تلقیح مصنوعی بررسی کنیم، نیاز است در ابتدا هر کدام از نسب حاصل از غیرنکاح شرعی را بررسی کنیم و آثار فقهی و حقوقی نسب را جداگانه در مورد آن‌ها مورد بررسی قرار دهیم.

از آن جایی که از میان نسب مورد بررسی، تلقیح مصنوعی موضوعی جدید و نوپیدا بوده آیات و روایات به آن اشاره مستقیم ندارند، لذا نظر دادن در مورد صور مختلف آن کار راحتی نیست. پس بر خود لازم می‌بینیم که این نوع نسب را بیشتر مورد بررسی قرار داده تا بتوانیم کمکی در این زمینه به قضایای فرزندان که از راه نکاح شرعی متولد می‌شوند، به طور کلی مشکلی جدی حاوی راه زندگی آن‌ها نمی‌باشد و به راحتی در سایه حقوق به زندگی خود ادامه می‌دهند، اما فرزندان که از راهی جز نکاح شرعی یا به عرصه زندگی نهاده‌اند، در ادامه زندگی خود مشکلاتی را در مورد ارث، نفقه، حضانت، و غیره در پیش رو خواهند داشت و از آن جایی که امروزه این نوع نسب خصوصاً تلقیح مصنوعی رو به افزایش است، بر خود لازم دیدیم که حقوق این فرزندان را مورد بررسی قرار داده تا این کودکان بی‌تقصیر وارد میدانی نشوند که هیچ حقی شامل حالشان نشود و

از طرفی دیگر کار به جایی نکشد که فرزندی متولد شوند که نسب خود را شناخته، دست به ازدواج‌هایی بزنند که بعد از مدتی متوجه شوند که با محارم خود ازدواج کرده‌اند. اقدامی شایسته در این زمینه غیر قابل انکار است.

این کتاب دارای یک مقدمه و سه فصل می‌باشد. فصل اول با عنوان «کلیات» می‌باشد که شامل سه مبحث است، در مبحث اول تعاریف لغوی و اصطلاحی و در مبحث دوم تاریخچه فقهی و حقوقی، و در مبحث سوم انواع و اقسام نسب و تلقیح مصنوعی بیان شده است.

فصل دوم با عنوان «آثار نسب ناشی از تلقیح مصنوعی و ولد شبهه» می‌باشد که شامل دو مبحث است؛ در مبحث اول آثار فقهی و حقوقی نسب ناشی از تلقیح مصنوعی بیان شده است و در مبحث دوم آثار فقهی و حقوقی نسب ناشی از ولد شبهه بیان شده است.

فصل سوم با عنوان «آثار فقهی و حقوقی نسب ناشی از زنا» می‌باشد که شامل دو گفتار است. در گفتار اول آثار فقهی نسب ناشی از زنا بیان شده است و در گفتار دوم آثار حقوقی نسب ناشی از زنا بیان شده است. و در آخر نیز جمع‌بندی و نتیجه‌گیری بهایی و فهرست منابع بیان شده است.

این اثر حاصل تلاش سرکار خانم سمیه امینی، عنوان پایان نامه سطح سه (کارشناسی ارشد) می‌باشد که در سال ۱۳۹۲ در مرکز مدیریت حوزه علمیه خواهران (استان قزوین) و با درجه عالی دفاع نموده است. از جانب در ابتدا به عنوان استاد راهنما، این نوشتار را مورد بررسی و ارزیابی قرار دادم و پس از آن که چاپ آن از سوی مدیر محترم انتشارات مجد مورد تأیید قرار گرفت، بار دیگر آن را مورد مطالعه قرار دادم. هیچ کار بشری خالی از نقص نیست. ممنون می‌شوم اساتید، طلاب و دانشجویان گرامی، نظرات و پیشنهادات اصلاحی خویش را ارائه فرمایند.

به سامان رسیدن این اثر به زیور طبع، به کوشش فاضل ارجمند و حقوق دان دلسوز جناب آقای دکتر عباس حسینی نیک، مدیر محترم انتشارات مجد

می باشد. بر خود لازم می دانم از زحمات ایشان تقدیر و تشکر کرده، و دوام خدمت و سلامتی ایشان را از خداوند متعال خواستارم.

همواره مدیون پدر و مادر خویش هستم و لحظه ای نمی توانم زحمات آن دو عزیز سفر کرده را فراموش کنم. پاداش معنوی این اثر را به روح پدرم مرحوم حجه الاسلام و المسلمین محمد حسن کرباسی (کریمی نیا) و روح مادر عزیزه مرحومه فاطمه حججی و برادر شهیدم علی نقی کریمی نیا (شهید عملیات کربلای پنجم در سال ۱۳۶۵ ش.) تقدیم می کنم. امید است این اثر ناچیز مورد رضی خداوند متعال، و ارواح پاک معصومین (علیهم السلام) و ذخیره روز واپسین قرار گیرد. همواره مشمول دعای خیر شما عزیزان واقع شوم.

وَمَا تَوْفِيقِي إِلَّا بِاللَّهِ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَإِلَيْهِ أُنِيبُ.

محمد مهدی کریمی نیا^۱

اردیبهشت ماه ۱۳۹۵